

ORMAN YANGINLARI İLE İLGİLİ OLARAK ORMANCILIK İKTİSADİ SOSYAL ÇALIŞMA GRUBUNDAN (ORMİS) KAMUOYUNA DUYURU

Hemen her yaz olduğu gibi, bu yaz da orman yangınları kamuoyunun ilgilendiği öncelikli konulardan biri haline gelmiştir. Ülkemizin özellikle Batı ve Güney bölgelerinin sahip olduğu doğal özellikler orman yangınları riskini en yüksek düzeylere taşımaktadır.

Geçtiğimiz Ağustos ayının ikinci yarısı, orman yangınlarının had safhaya ulaştığı bir dönem olarak dikkat çekmiştir. Orman Genel Müdürlüğü tarafından yapılan basın açıklamasına göre 20-27 Ağustos 2006 tarihleri arasında;

- 245 adet orman yangını çıkmış,
- bu yangınlarda toplam 2027 ha orman alanı yanmış ve
- bu dönemde, yangın başına yanan orman alanı 8,27 ha olarak gerçekleşmiştir.

Her ne kadar, yalnızca sekiz gün gibi kısa bir sürede bu kadar çok sayıda yangın çıkması kaygı verici ise de, yangın başına yanan orman alanı dikkate alındığında, 1937 yılından beri tutulmakta olan orman yangınları istatistiklerinin genel gidişine aykırı bir duruma rastlanmamaktadır. Gerçekten de, 1937-1999 yılları arasında çıkan 65 833 yangında toplam 1 507 247 ha orman alanı yanmış ve yangın başına yanan orman alanı yaklaşık 23 ha olarak gerçekleşmiştir. Ancak son yıllarda, orman yangınları ile mücadelede kaydedilen gelişmeler sonucunda, yangın başına yanan orman alanı düzeyinde önemli azalmaların olduğu görülmektedir.

Dikkat çekici bir diğer konu ise, orman yangınları ile mücadelede söz konusu olan başarı ya da başarısızlık düzeyinin, benzer ekolojik koşullara sahip diğer Akdeniz ülkelerindeki başarı düzeyi ile karşılaştırılmasında ortaya çıkmaktadır. Aşağıdaki tabloda bu karşılaştırmayı kolaylaştıracak bilgiler yer almaktadır (Tablo 1).

Tablodan da görülebileceği gibi, Türkiye altı Akdeniz ülkesi içerisinde orman yangınları açısından en iyi istatistiklere sahip ülke durumundadır. Yalnızca yıllık ortalama yangın sayısı açısından Yunanistan'dan daha yüksek bir sayıya sahip olursa da, diğer istatistikler incelendiğinde, ülkemizin orman yangınları ile mücadelede bu ülkelere göre ne ölçüde başarılı olduğu görülebilecektir.

**Tablo 1. Bazı Akdeniz Ülkelerinde Orman Yangınları
(1995-2005 Yılları Arası)**

Sıra No	Ülke Adı	Yıl Sayısı	Yıllık Ortalama Yangın Sayısı	Yıllık Ortalama Yanan Alan (ha)	Yangın Başına Yanan Orman Alanı (ha)	Ülke Toplam Orman Alanı (milyon ha)	Yıllık Yanan Orman Alanının Toplam Orman Alanına Oranı
1	Türkiye	11	1880	8917	4,74	21,2	0,00042
2	Fransa	11	4574	23082	5,05	14,5	0,00159
3	Portekiz	11	28891	163803	5,67	3,5	0,04680
4	İspanya	11	19910	122100	6,13	26,0	0,00469
5	İtalya	11	8355	76480	9,15	13,5	0,00566
6	Yunanistan	11	1777	35960	20,24	6,5	0,00553

Kaynak: Orman Genel Müdürlüğü Orman Yangınları Önleme Şube Müdürlüğü İstatistikleri

Özellikle yıllık yanar orman alanının toplam orman alanına oranı bu başarıyı çok daha net bir şekilde gözler önüne sermektedir. Söz konusu oran ülkemizde yüz binde 42 iken, Fransa’da yüz binde 159, İspanya’da yüz binde 469, Yunanistan’da yüz binde 553, İtalya’da yüz binde 566 ve Portekiz’de yüz binde 4680’dir. Diğer bir söyleyişle, bu oran ölçüt olarak alındığında, orman yangınları ile mücadelede, ülkemizin, başarı düzeyi açısından en yakın ülke olan Fransa’ya oranla yaklaşık dört kat daha başarılı olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Orman yangınlarıyla mücadelenin birinci koşulu, orman yangınlarını doğuran nedenlerin ciddi ve ayrıntılı biçimde analiz edilmesi ve bu nedenlerin önlenmesidir. Tablo 2’de 1994–2005 yılları arasını kapsayan 12 yıllık dönemde çıkan orman yangınlarının nedenlerine göre dağılımı gösterilmektedir. Görüldüğü gibi, orman yangınlarının çıkış nedenleri arasında %52 ile “ihmal-dikkatsizlik-kaza” ilk sırada yer almaktadır. Bunu %28 ile “saptanamayan nedenler”, %14 ile “kasıt” ve %7 ile “yıldırım düşmesi” izlemektedir. Bu rakamlardan 1994-2005 dönemi itibarıyla çıkan sonuç şudur:

- Orman yangınlarını doğuran temel neden “bilgisizlik-bilinçsizlik-duyarsızlık”tır.
- Orman-halk, daha doğru bir ifade ile ormancılık-halk ilişkilerinde yaşanan sorunlar bu temel nedeni izlemektedir.
- Son olarak, doğal koşullar önemli bir yangın nedeni olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 2. Orman Yangınlarının Çıkış Nedenleri

YILLAR	YANGIN ÇIKIŞ NEDENLERİ								TOPLAM
	KASIT		YILDIRIM		İHMAL-DİKKATSİZLİK-KAZA		NEDENİ BİLİNMEYEN		
	ADET	%	ADET	%	ADET	%	ADET	%	
1994	289	9	135	4	887	27	1928	60	3239
1995	270	15	129	7	577	33	794	45	1770
1996	204	12	56	3	698	43	687	42	1645
1997	193	14	78	6	696	52	372	28	1339
1998	249	13	53	3	1163	60	467	24	1932
1999	279	14	203	10	1151	55	442	21	2075
2000	410	17	132	6	1384	59	427	18	2353
2001	251	10	188	7	1629	62	563	21	2631
2002	218	15	181	12	809	55	263	18	1471
2003	258	12	120	6	1317	60	482	22	2177
2004	242	14	128	7	1033	59	359	20	1762
2005	272	18	140	9	867	57	251	16	1530
TOPLAM	2576	139	1279	69	10747	562	4313	230	18915
12 YILLIK ORTALAMA	261	14	129	7	1018	52	586	28	1994

Kaynak: Orman Genel Müdürlüğü İstatistikleri

Daha sistemli bir bakış açısıyla, orman yangınlarını doğuran nedenleri dışsal (ormancılık dışı) nedenler ve içsel (ormancılıkla ilgili) nedenler olarak iki ana gruba ayırmak doğru olacaktır. Dışsal, yani sektör dışı nedenler başlığı altında, ülkenin genel sosyoekonomik sorunlarından kırsal yoksulluğa, eğitim politikalarından doğal nedenlere kadar pek çok önemli faktör sıralanabilir. Buna göre, orman yangınları ile mücadelede başarı, yangın çıkmadan önce alınan önlemlerin başarısı ile doğru orantılıdır. Bu açıdan bakıldığında, dışsal nedenlerin ortadan kaldırılması ya da en aza indirilmesi, orman yangınları ile mücadelenin en kritik noktasıdır.

İçsel nedenlerin en önemli bölümü yangın söndürme açısından önem arz etmektedir. Bunlar şöyle sıralanabilir:

- Ormancılık politikalarının, özellikle yasal düzenlemeler bazında tutarlı ve istikrarlı hale gelmemiş olması,
- Ormancılık örgütünün, özellikle teknik kadrolar açısından sürekli zayıflatılması ve örgüt üzerindeki siyasi baskılar,
- Ekonomik kaynakların yetersizliği,
- Yangın önleme ve söndürme tekniği ve donanım açısından yaşanan sorunlar (yangın emniyet yol ve şeritlerinin yetersizliği, yangın gözetleme ve yangın haberleşmesindeki sıkıntılar, yangın müdahale ekiplerinin oluşum, eğitim ve işleyişi, uçak-helikopter-arazöz gibi araç-gereç yetersizliği vb.),
- Ormancılık-halk ilişkilerinde görülen sorunlar.

Orman yangınları ile mücadelenin daha başarılı sonuçlar doğurması için, bu mücadeleyi yalnızca ormancılık örgütünün ve ormancılık camiasının omuzlarında yürütmeye çalışmamak da gereklidir. Bu mücadele, sosyoekonomik, teknik ve ekolojik boyutlar içeren bir ulusal mücadele haline dönüştürülmelidir. Bu açıdan, başta kamu kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör olmak üzere bütün kurum ve kuruluşların sorumluluk üstlenmesi kaçınılmaz olmaktadır. Dolayısıyla dışsal ve içsel anlamda etkili olduğunu ifade ettiğimiz sıkıntıların giderilmesi bir stratejiye sahip olmayı zorunlu kılmaktadır.

Ulusal basın yayın kuruluşlarının orman yangınlarına yönelik yayınlarından anlaşılan odur ki, yangınları önleme ve en aza indirme tartışmasından ve çabasından çok, bir suçlu belirleme arayışı söz konusudur. Medya orman yangınlarını da magazinleştirmiştir. Bu arada, yangınları fırsat bilerek, hiçbir bilimsel ve pratik niteliği olmayan, yalnızca bazı kesimlerin çıkarlarına hizmet edici özellik taşıyan açıklama, saptama ve önerilerle de karşılaşmıştır. Bunlar arasında en çarpıcı olanı, “orman yangınlarını önlemek için daha fazla golf tesisi kurmak uygundur” şeklinde dile getirilmiştir.

Yine, ülkemiz orman kaynaklarının özelliklerini ve işlevsel zenginliğini bilmeden, yalnızca odun hammaddesinin parasal değerleri üzerinden yürütülen ve kamuoyuna aksettirilen açıklamalar da oldukça düşündürücüdür.

Bu ve buna benzer nitelikte ve sağlıklı bilgi altyapısına dayanmayan pek çok saptama ve öneri ortaya atılırken, Anayasa hükümleri gereği ülkenin orman kaynaklarını yönetme sorumluluğunu üstlenmiş olan ormancılık örgütünün, büyük bir halkla ve medyayla ilişkiler zaafı içerisinde olduğu da, bir kez daha gözler önüne serilmiştir.

Ayrıca medyanın büyük çoğunluğu doğa dostu, orman dostu, çevre dostu görüntüsü vermek üzere yayın yapmış ve günah çıkartmıştır. Örneğin “Kül oldu” “ciğerimiz yandı” sözlerinin yüzlerce kere tekrarlandığına şahit olunmuştur. Oysa aynı medya kuruluşlarının Belek ve Sorgun ormanlarının golf alanlarına tahsisi, Formula 1 alanına Ömerli Barajı su toplama havzasında ve orman alanında yer verilmesi, Fırtına Deresi vadisinde hidroelektrik santral kurulması, Riva Deresi havzasının orman ve tarım topraklarında villakentlerin kurulması, Kağıthane Deresi’ndeki Sadabat alanının ve yamaçlarının yapılaşması, Koç Vakıf Üniversitesi’nin ormanda kurulması, İstanbul Boğazı’nda Sarıyer’de bir orman alanının hidrojen enerjisi kampusuna tahsis edilmesi... gibi haksız tasallut örneklerinde sessiz kaldığı ve bu haksızlıklarla mücadele eden odalarla, sivil kuruluşlarla ve akademik çevrelerle bütünleşmediği, haber yapmadığı ve destek vermediği gözlemlenmiştir. Bu uzak

duruşun, çevre suçlarını örtüşün nedeni, medyanın büyük çoğunluğunun, bunların arkasında yer alan ve rant ve reklam sağlayan çevrelerle birlikte olmalarıdır. Başka deyişle bu çevre suçluları bir tanıdık holding, iş adamı, gazete patronu...olduğu için ses çıkarmamayı tercih etmişlerdir. Buna karşılık, orman yangınlarının arkasında bu “aileden” birisi yok görünmektedir. Orman yangınının ardında nasıl olsa köylü, çoban, yıldırım, sessiz ve unutkan... birileri ve mücadele veren kamu görevlileri vardır. O nedenle magazinleştirmek, ciddiyetsiz haber yapmak, acımasızca saldırmak mubahtır. Orman yangınlarının nedeninin birkaç holding olması durumunda, bu haber yoğunluğunun görülmesi mümkün değildir.

Bir başka sömürü, kamuoyunu amfibik uçak edinmenin önemine inandırma şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bir maliye eski bakanı da bu kavrama “bilmeden” katılmıştır. Anlaşıyor ki, ülkenin yangınla mücadelede hangi sistemi, neden dolayı seçtiğini bilmeden de bu sömürüye destek verenler olmuştur. Bazı medya kuruluşları ve köşe sahipleri bu alanda da ciddiyetsizlik örnekleri sergilemiştir.

Ancak 2006 yaz sonunda yaşanan yangınlarla ilgili olarak tespit edilen önemli boşluklar, önem sırası gözetmeksizin aşağıda gösterilmiştir:

- Yangın sayısı son 10 yılda artış göstermiş, buna karşılık ortalama yanan alan düzeyinde ise bir artış olmamıştır. Bu, yangınla mücadele aşamasının öncesinde yer alan “yangın önleme aşamasının” yeteri kadar başarıya ulaştırılamamış olduğunu göstermektedir. Yangın önleme çalışmalarının yalnızca Orman Genel Müdürlüğü boyutuna indirgenmesinin yanlış olduğu, bunun genel ve çok sektörlü bir sorun olarak tanımlanması gerektiği vurgulanmalıdır.
- Yangın nedeniyle kaybedilen alanların derhal ağaçlandırılması gerekmektedir. Ancak bu sırada ödenek sıkıntısı yaşanabilmektedir. Zira, ödenek belirlenirken, yanan önceki alanların olduğundan küçük gösterilmiş olması, gelecekteki yangın alanlarının ve ödeneklerinin tahmininde eksiklik yaratmakta ve ağaçlandırmalar yeteri kadar hız ve ölçekte gerçekleştirilememektedir.
- Bu yılın bazı yanan alan düzeyleri, her nedense, olduğundan küçük olarak açıklanmıştır.
- Yangınla mücadele ekiplerindeki personelin eğitim eksiklikleri de başarı düzeyine bu dönemde olumsuz olarak yansımıştır.
- Orman Genel Müdürlüğü’nün, başta arazöz ve iş makineleri bağlamında, özellikle yoğunlaşabilen yangınlar için, eksiklikleri görülmüştür. Diğer kurumlarla bu araç ve makineler yönünden daha etkin bir koordinasyon düzeninin kurulması sorunu vardır.

- Yangın amirliğinin uzman ve yasa tarafından görev ve sorumluluk verilen kişilerde bulunması başarıda temel faktördür. Ancak bu konuda söz konusu ilkeyi bozan olaylar yaşanmıştır.
- Yangına duyarlı bölgeler başta olmak üzere, atamaların liyakat gözetilmeksizin yapılmış olması ve teknik personelin siyasi baskılar nedeniyle çok sık yer değiştirmiş bulunması olumsuz sonuçlar yaratmıştır.
- Orman, sanayi ve deniz yangınlarını birlikte ele alan yeni bir yangınla mücadele anlayışının hayata geçirilmesi amacıyla girişimlerin başlatılmış olmaması sakıncalı sonuçlar yaratmıştır.

Özetlemek gerekirse; ülkemiz ve benzeri koşullara sahip diğer ülkelerin adeta yazgısı olan orman yangınları bu yaz da kendisini göstermiş ve çeşitli tepkilere yol açmıştır. Orman yangınlarını tamamen ortadan kaldırmak olanaklı olmasa da, daha az zarar verici hale getirmek için atılması gereken bazı adımların olduğu kesindir. Bunların başında, orman yangınlarını tetikleyici nitelik taşıyan dışsal nedenleri en aza indirmek gelmektedir. Bu yolla, ormancılığın kendi içyapısından kaynaklanan sorunlarla mücadele etmek daha kolay olacak ve daha verimli sonuçlar alınacaktır.

Kamuoyuna saygıyla duyurulur,

Ormancılık İktisadi Sosyal Çalışma Grubu (ORMİS)